

Kuvia Vienan Karjalasta: Vuonninen.

VIENANKARJALAISEN POLIITTISEN VANGIN MUISTELMIA.

Kirj. *W. Jeremejeff-Räihä.*

Onegan kaupunkiin saavuimme helmik. 7 p:nä. Lepäsimme kaupungin vankilassa kaksi päivää, jolla ajalla vankilan läpitse kuljetettiin toista sataa vallankumouksellista Kemin piiriin. Helmik. 9 p:nä aloitimme kulkumme edelleen. Tässä vaihtuivat kuljettajasotamiemme. Neljä hauskaa sotamiestä annettiin matkaamme, jotka meitä kohtelivat koko ajan oikein ystävällisesti, ymmärtävästi.

Onegan ja Archankelin välillä viivyimme yhteensä 14 p:vää, kuljetuamme 230 virstaa. Sivuutimme seuraavia kyliä: Pokrovsk, Tamitsa, Kjanda, Nimosero, (jossa muun muassa tapasimme karjalaisen viinanvalajan, kotoisin Miinuasta Kontokin pitäjää), Unan kauppala, Krasnajagora, Sysmä, Nenovskin kauppala, Solsa, Tabor, Rigatsiha. Helmik. 23 p. saavuimme Archankeliin, jossa erosimme sotamielistä ja jäimme poliisikonttooriin.

Archangelin poliisikonttoorista passitettiin meidät kaupunginvankilan konttooriin, jossa otettiin kaikki matkakapineemme talteen, huomautuksella, että vankilassa, johon meidät sijoitetaan, on paljon varkaita, jotka riistävät viimeisen paidankin päältä. Kauhun valtaamina astuimme poikki pihamaan lähetysosastoon, joka on vankilan yhteydessä. Tässä osastossa oli tiloja 50 ihmistä varten, vaan huolimatta tästä oli huone ahdettu aivan täyteen — toista sataa ihmisolentoa virui lattialla — joukossa ylioppilaita, talonpoikia, ammattivarkaita y. m. Tässä inhoittavassa sekasotkussa vietettyämme kaksi vuorokautta ja kadotettuamme kaikki ruokatavaramme, saimme helmik. 25 p:nä kello 12 päivällä kutsun vankilan konttooriin, jossa ilmoitettiin, että on

valmistauduttava jatkamaan matkaa. Kapineemme kaikki palautettiin. Lisäksi annettiin kaksi säkkiä, joihin määrättiin sullottavaksi tavaramme, sillä kapsäkkiä tahi muuta sellaista ei sallita vangilla olevan. Rahoistamme palautettiin ainoastaan 1 rupla. Ellei olisi ollut lisää kätkössämme, niin ei olisi olleet liiaksi herkulliset olot matkalla, sillä ruunun ruokaraha oli ainoastaan 10 kopeekkaa vuorokaudessa.

Noin 30 vangin seurassa täytyi meidän alkaa jalkamarssi rautatien asemaa kohden. Kaksi vankia asetettiin riviin, ja niin, yhdentoista sotamiehen ympäröimänä kuljimme läpitse kaupungin. Tuttavat seudut kaihomielin ohitse kuljettuamme ja astuttuamme ylitse mahtavan Dvina-virran, saavuimme asemalle kello 2 j. p. p. (Matka vankilasta oli 5 virstaa.) Asemalta jatkoimme kello 3 j. p. p. matkaa rautateitse samojen sotamiesten seuraamina. Vaunuun, jossa oli tiloja 27 ihmistä varten, sullottiin meitä yhteensä sotamiesten keralla 41 kappaletta. Kuljettuamme 600 virstaa ahdingossa ja tukahduttavassa ilmassa saavuimme helmik. 26 p:nä kello 9 e. p. p. Vologdan asemalle, josta meidät kuljetettiin läheiseen lähetysvankilaan.

Vankilassa majaili noin 500 lähetysvankia, enimmäkseen repaleisia ihmishaamuja, (poliittiset vangit oli sijoitettu toisiin vankiloihin); olimme tässä kauhistuttavassa seurassa pakotetut viettämään päivän ja yön. Seuraavana päivänä kello 10 e. p. p. jatkoimme matkaa. Vankien luku lisääntyi kahdeksaksi kymmeneksi, jotka kaikki sijoitettiin kahteen vaunuun, joissa oli tiloja ainoastaan 46 ihmiselle. Lämpö, saastaisen ilman sekottamana, nousi vaunuissa 30 asteeseen, vaan tästä huolimatta ei saatu edes vesipisaraa kurkkua kastella koko päivän kuluessa. Nääntyneinä, puolikuolleina saavuimme kello 10 illalla (200 virst. vaunussa istuttuamme) Jaroslavin asemalle, jossa raudotettiin kaikki vangit käsistä, kaksi yhteen. Kolkot tunteet valtasivat minut hetkiseksi, kun tunsin käsirautojen puristuksen, vaan samalla kuiskasi salainen ääni rinnassani, että „kaikki on ohi menevää.” Taas oli saavutettu tavallinen reippaus, joka olikin tarpeen, sillä seuralaiseni oli vielä minua heikompi, hän tarvitsi muutamia rohkaisevia sanoja ...

Asemalta lähdettiin rautojen kilistessä kulkemaan vankilaa kohden. Rautojen kilinä oli korvia särkevä, sillä joukossa oli 40 vankia. (Ne olivat menossa murhista pakkotyöhön). Kuljettuamme 4 virstaa — astuttuamme ylitse kuuluisan Volga-virran — saavuimme kello 10 illalla isoon nelikerroksiseen lähetysvankilaan, jossa heti irrotettiin raudat käsistämme. Matkakapineet annoimme vankilan päällystön huostaan. Pyynnöstäni määräsi hyväntahtoisen näköinen vankilan päällikkö meidät toverini keralla sijotettavaksi puhtaaseen, rauhalliseen huoneeseen. Tämä rauhallisuus olikin kovin tarpeen, sillä edellisissä vankiloissa kärsimämme rauhattomuus oli saattamaisillaan täydelliseen väsymykseen.

Levättyämme yön rauhallisesti virkistävän unen helmassa tuntui seuraavana päivänä taas elämä keveältä. Kello 12 p:llä tuotiin huoneeseemme neljä toveria; kolme Jaroslovin lyseon oppilasta, lähetettäväksi maanpakolaisuuteen Archankelin lääniin sekä yksi paikallinen kauppias, lähetettäväksi Moskovaan santarmivirastojen tutkittavaksi. Koko kuusihenkinen joukkue — „hallituksen vihollisia.” Vietettyämme toverillisessa seurassa 5 päivää, saimme maalisk.

4 p:nä määräyksen valmistautua matkalle: kolme henkilöä Moskovaa kohden sekä toiset kolme Vologdaa kohden. Kello 9 e. p. p. olimme jo lähtövalmiit. Kapineemme palautettiin, vaan kuljettajasotamiehet, huomattuaan kapineittemme joukossa Suomalaisia kirjoja, niinkuin biblian y. m. ja katsottuaan ne luvattomiksi, ottivat ne arestiin. Kello 10 e. p. p. olimme taas käsistä raudotetut, ja alotimme jalkamarssin kovan lumituiskun vallitessa. Kuljettuamme läpitse kaupungin, sivuutettuamme monet jättiläismäiset rakennukset y. m. merkilliset paikat, kärsittyämme 8 virstaa raakojen sotamiesten ajantaa, saavuimme kello 12 päivällä asemalle. Asemalla meidät sijoitettiin tilavaan vaunuun sekä irrotettiin raudoista. Kello 1 j. p. p. olimme menossa eteenpäin . . .

Vaunujen ikkunasta ulos katsottuani, herätti huomiotani laajat, aukeat tasangot, metsää näkyi olevan vaan paikottain, ikäänkuin merellä saaria, jota vastoin valkosia koristettuja kirkkoja ristineen näkyi tuhka tiheään. Kirkkojen ympärillä oli muutamia pienehköjä, joko tiilistä tahi puusta rakennettuja taloja; talojen läheisyydessä taas satoja turpeista tehtyjä hökkeleitä ilman savupiippuja, ilman ikkunoja. Paikottain pistäytyi lumen alta esiin ainoastaan hökkelin harja. Kummastellen kysäsin lähimmältä matkatoverilta noitten hökkelien merkitystä, sillä niitten monilukuisuus veti huomiotani puoleensa, vaan tämä näkyi pitävän kysymystäni leikkinä; joten ainoastaan uudistettuani kysymykseni ja selitettyäni, että olen kaukainen, sain tietää, että ne ovat ihmisasuntoja, ne ovat Venäjän talonpoikaistaloja. Jäin miettimään . . . Olin kuullut paljon Venäjän talonpoikien kurjasta elämästä, heidän turvemökeistään, vaan koskaan on voinut mielessäni tuonlaista ajatella . . .

Entäs hökkelien ympärillä häärijät, ihmisolennot! Vaatetus riippui riekaleina ympärillä, jalkojen suojana talvipakkasta vastaan joko käärityt vaaterääsyt tahi tuohiset virsut. Kasvot lian peittämiä ja usein ennen aikaisten huolien vanhentamia . . . Tämänlainen on pääpiirteissään kuva mahtavan Venäjän satamiljoonaisesta talonpoikaisväestöstä. Kurjuus on aivan silminnähtävä . . .

Usein tuon sydäntäsärkevän kurjuuden vierellä näkee komeuttakin. Suuria, komeita taloja, ympäröitynä sievillä ulkorakennuksilla, niitten läheisyydessä tyytyväisen näköisiä kasvoja. Ne ovat tilanomistajain taloja ja ihmiset heidän perheittensä jäseniä. Näitten mainitsemieni kahden kansaluokan (talonpoikain ja tilanomistajain) välillä on paraallaan käymässä koko Venäjän oloja järkyttävä verinen taistelu maasta. Tilanomistajat ovat entisinä pimeinä sortoaikoina haalineet haltuunsa parhaat ja suunnattoman suuret alat viljelys- y. m. „maita”, jota vastoin työtätekevä talonpoikaisväestö, jolle maan pitäisi kuulua, kärsii kurjuutta ja puutetta maan vähyyden tähden . . .

Kello 9 illalla saavuimme Moskovan asemalle, jossa lyötiin käsiraudat käsiimme. Vankilaan saavuimme kello 10 illalla, kuljettuamme jalkasin 4 virstaa. Vankila näytti hirveän isolta vanhanaikuiselta sotalinnoitukselta; linnituksen harjalle oli rakennettu torneja, joissa sanottiin säilytettävän vankeja raskaammista rikoksista; ulkomuurin seinää näkyi olevan mikäli silmään siintää. Porttipieleen, josta astuimme sisään, oli merkitty liidulla mustalle taululle, että vankilassa paraallaan oleilee yli 10,000 vankia. Kuljettuamme

erääseen suunnattoman isoon huoneeseen, määrättiin meidät pysähtymään. Tavaramme tarkastettiin, kalliimpiarvoiset tavaroistamme otettiin talteen ja loppukapineittemme keralla meinattiin meidät työntää erääseen isoon huoneeseen, jossa näkyi viruvan satoja maailman vihelijäisimpiä ihmisolentoja. Vaan kun huomasi joutuvamme suorastaan sutten suuhun, tempasin hoikasta kukkarostani hopearahan, pistin sen saattajamme virkamiehen kouraan ja pyysin päästä johonkin muuane. Sitäpaitsi olimmehan me „poliittisia vankeja ...” Hopearaha vaikutti edullisesti. Virkamiehemme paiskasi huoneen oven kiinni ja aukasi viereisen huoneen oven. Pääsimme „poliittisten” sekaan. Se oli isohko huone, sisässä satakunta miestä, enimmäkseen puolalaisia, matkalla maanpakolaisuuteen samoin kuin mekin, suurin osa Orenbergin lääniin ja loput Siperian lääneihin . . .

Poliittisiä siirtolaisia varten kertoivat toverit olevan vielä neljä saman kokoista huonetta, jotka kaikki ovat täynnä. Seuraavana päivänä sainkin tilaisuuden pistäytyä viereisissä kammioissa. Todellakin olivat ne täynnä! Kymmenistä kansallisuuksista oli siellä ihmisiä. Sitä kansallisuutta, jota etsin, ei kuitenkaan ollut: suomalaisia. „Onnelliset suomalaiset!” täytyy minunkin huudahtaa kaikkien Venäjällä asuvien kansojen keralla. (Nämät sanat kuulin usein matkallani). Eleltyämme salpojen takana kolme päivää, kärsittyämme selvää nälkää koko ajan, (sillä täällä pakotettiin syömään kurjaa ruunun ruokaa) ja nähtyämme tuhansien ihmisten tulevan ja lähtevän, koitti vihdoinkin maalisk. 7 p:nä meidän vuoromme. Kello 8 illalla olimme valmiit matkalle. Kaksisataa ihmistä käsittävä vanki-joukkue raudotettuina, sotamiesten ja ratsastavien kasakkien seuraamina työntyi lyhtyjen valossa niin sanottua Rjasaanin asemaa kohden jalkamarssissa. Kuljettuamme 8 virstaa kuuluisassa „Venäjän sydämessä” saavuimme kello 10 tienoossa asemalle, josta puoliyön aikana lähdimme liikkeeseen eteenpäin. Maalisk. 8 p:nä kello 10 e. p. p. ilmestyimme Koslovin kaupungin asemalle, sivuutettuamme monet suuret kaupungit, satoja talonpoikaiskyliä ja laajoja silmän kantamattomia tasankoja. Asemalla lyötiin taas raudat käsiimme, ja samalla alkoi kulkumme vankilaa kohden, johon saavuimme 15 minuutin päästä — matkaa oli ainoastaan 1 virsta. Vankilassa meidät kapineinemme työnnettiin inhoittavaan huoneeseen, jossa virui satakunta raakamaista vankia. Puoli tuntia tässä seurassa vierailtuamme, olimme joutua melkein alastomiksi, suurin osa tavaroistamme kun riistettiin väkivaltaisesti, huolimatta vastaväitteistämme. Havaittuani että huoneemme ovi oli jäänyt lukitsematta, pujahdin siitä ulos, aivan lähellä havaitsin olevan pienehkön huoneen, siellä näkyi olevan parikymmentä siistimmin puettua ja kasvoista päättäen paremmanlaatuista henkilöä, — ja astuin huoneeseen. Ilmoitettuani heille vahinkoni, käskivät he heti muuttamaan luokseen, vaikka huoneessa näkyikin vallitsevan jo entisestään tavaton ahtaus. Käskyä noudatimme, kantaen loput tavaroitamme, jotka eivät olleet ryöväreille kelvanneet, mukanamme. Tässä uudessa majassamme vietimme 13 päivää ja 13 yötä. Täälläkin saimme kärsiä kurjuutta, tuon ahtaudenkin vuoksi mutta varsinkin siksi, että pienet rahamme loppuivat ja isommat olivat tarkoin vaatteisiin kätkeytyinä eikä niitä sopinut liikutella. (Jälkeenpäin sain kuulla että varkaat olivat aikoneet meidät tyhjentää paitaan asti, joten olisivat

kätkörahammekin joutuneet heidän saaliikseen, vaan onneksi kerkesin pujah-
taa uuteen kortteeriin). — Saimme tyytyä vankilan ruokiin, joina olivat pahan-
makuinen ruisleipä ja veteensekoitetut ryynit; saimme niitäkin vain hengen
pitimiksi. Nälästä huojuvina ja mielet synkkinä odottelimme aikaa, jolloin
pääsisimme jatkamaan kurjaa vaellustamme. — Maalisk. 21 p:nä saimmekin
käskyn valmistautua matkalle. Kuljettuamme asemalle entisen tavan mukaan
raudotettuina, lähdimme puolen päivän aikoina kulkemaan Saratovin kaupunkia
kohden.

Saratovin asemalle saavuimme maaliskuun 22 p:nä kello 2 j. p. p. Siitä
kuljetettiin meidät isoon lähetysvankilaan. Mutta tähänpä meitä ei otettukaan
vastaan, sillä se oli jo täynnä entisistä vangeista, ja olimme siis pakotetut
etsimään tilaa toisesta vankilasta. Täälläkään ei löytynyt tiloja meitä varten,
ja kuljimme kolmanteen, jonne sinnekin vasta kovan kinailun perästä, joka
syntyi kuljettasotamisten ja vankilan päällystön kesken, meidät tilotettiin erää-
seen tavarasäilytysluoneeseen. Tämäkin vankila oli täytetty jo entisillä; vaan
olisihan niitä — sotamiesten ilmoituksen mukaan — näitten lisäksi ollut vielä
kolme muuta vankilaa kaupungissa, vaikka saattoivathan ne nekin olla täyteen
tilkittyjä! Kuuluu jokaisessa vankilassa säilytettävän 1,000—2,000 vankia.

Tukahduttavassa, kuolleita esineitä varten valmistetussa ahtaassa huo-
neessa, vietimme me, 20 elävää olentoa, 11 p:vää ja yötä. Mainita sopii,
että tässä vankilassa pakotettiin pitämään iltarukousta, jota pakkoa ei ollut
missään muualla. Muutenkin näytti tämän vankilan päällikkö olevan ylen
jyrkkä: jos eivät vangit vain osanneet asettua herran vaatimiin riveihin, saivat
paukkuja hänen nyrkistään.

Kun eräs Bashkiiriukko ei havainnut ottaa lakkia päästään kun mainittu
herra tuli iltatarkastukselle huoneeseemme, niin ukkoparka sai ankaran iskun
kovakantisella kirjalla vasten kasvoja, josta oli seurauksena runsas veren
vuoto . . .

Huhtik. 4 p:nä kello 12 päivällä olimme taas Saratovin asemalla, josta
alkoi kulkumme eteenpäin kello 2 j. p. p. Kuljettuamme puolen tunnin verran
olimme pakotetut jättämään junan ja muuttamaan jäänsärkijälaivaan, joka
välittää kulkua yli Volgan kesät ja talvet, sillä tällä kohdalla joessa ei ole
siltaa. Päästyämme yli 7 virstaa leveän joenkohdan, astuimme vastaiselle
rannalle, josta junalla jatkoimme kulkua edelleen. Puolen yön tienoossa
oli uudelleen junan muutto eräällä asemalla, sillä siihen loppui leveä raitei-
nen tie ja alkoi kapea. Huhtik. 5 p:nä kello 9 e. p. p. saavuimme Uralskin
kaupungin asemalle, josta meitä kuljetettiin noin 3 virstan verran jalkasin
poliisikonttooriin, josta taas passitettiin paikalliseen vankilaan. Pyynnöstäni
tilotettiin minut toverini keralla yksinäiseen rauhalliseen huoneeseen, jossa
tunsimme olevamme ikäänkuin loistolinnassa, sillä viereisissä huoneissa olevat
poliittiset toverit tekivät kaiken voitavansa hankkiakseen elämällemme muka-
vuuksia. Poliittisia oli tässä vankilassa tuomiota odottamassa yhteensä parisen-
kymmentä henkeä, molempaa sukupuolta. — Huhtikuun 10 p:nä kello 12
päivällä kävi paikallisen piirin sotilaskuvernööri vankilaa tarkastamassa, ja,
ihmeellistä kyllä, puhutteli jokaista vankia erikseen sekä vielä tavalla, että
vankikin tunsu itsensä ihmiseksi. Astuttuaan meidän kammioomme kahden

sihteerin keralla (joka vartiattomana kulkeminen tuntui vielä kummallisemmalta, kun vähäpätöisellä santarmillakin tapaa olla henkivartijansa), esitin minä itseni ja toverini hänelle sekä pyysin, perustellen pyyntöäni monilla pätevillä syillä, jättämään meidät tähän kaupunkiin poliisivalvonnan alle. Siihen sainkin aivan heti myöntävän vastauksen, vaikka meidät oli määrätty työnnettäviksi Gurjev-nimiseen kaupunkiin Kaspien meren rannalle, tästä vielä 500 virstan päähän. Kuvernööri suvaitsi vielä keskustella kanssani Archangelin läänistä ja sen oloista, kertoi aikoinaan palvelleensa Archangelissa, jossa oli tullut tuntemaan Karjalankin. Suomen olot tuntuivat hänellä myöskin olevan selvillä ...

Kello 3 j. p. p. saimme määräyksen mennä poliisikonttoriin, jossa meidät juhlallisesti julistettiin vapaiksi vankeudesta. Tuntui ihanalta saada illalla istua mukavassa kortteerissa höyryävän teekeittiön ääressä, ystävällisten ihmisten seurassa, vapaina piikeistä ja pistimistä, jotka olivat olleet seuralaisinamme 7 kuukautta ja 7 päivää.

Kohtalomme on seuraava: Meidän tulee olla täällä 3,000 virstan päässä rakkaista rannoista poliisin silmälläpidon alaisina joulukuun 24 päivään 1909 asti — 2 ruplan 40 kopeekan kuukausruokarahalla ... Ei siis mikään ilahuttava vapaus, mutta vapaus kuitenkin! — Mainitsen lopuksi, että tämän kaupungin ja koko piirin pääasukkaina ovat puolivillit kirgiisit, hallitukselle uskollisuudesta tunnetut kasakat, tatarilaiset sekä vähemmistönä venäläiset, bashkiirit, kalmukit, suomensukuiset mordvalaiset, tsheremissit y. m.

Muistelmani vangitsemisestamme ja karkotusmatkastamme päättyvät tähän.

Toimituksen loppulause. Julkaistuamme nämä synnynnäisellä kynänkäyttö- taidolla kirjoitetut kihkottomat, hienot matkamuistelmat, palautamme lukijaimme mieliin seuraavat viimesykyiset tapahtumat Vienan Karjalassa: Syyskuun alkupuolella saapui venäläinen nimismies, stanovoi-pristavi, viiden poliisin ja santarmin keralla Uhtuaan. Kohta sen jälkeen sulettiin Uhtuan ja Vuokkiniemen pitäjissä toimineet „Vienan karjalaisten liiton” ylläpitämät suomenkieliset koulut. Syyskuun 17 ja 18 p:nä vangittiin Uhtualla opettaja W. Dorofejeff-Vaara ja muurari H. Remsujeff. — Kauppias W. Jeremejoff-Räihän matka Vienan Kemiin, jossa hänet syyskuun 3 (16) p:nä vangittiin, aiheutui etupäässä uhtualaisten kuntakokouksesta, jossa nämä päättivät kääntyä nöyrällä anomuksella viranomaisten puoleen, ettei heidän koulujansa ainakaan ainaisesti suljettaisi.

LAUSELMA.

*Ei nimessä, ei sanoissa,
eikä arvossa aseman
ole taika oikeuden
eikä ehto kansan onnen,
vaan on vankan mielen vaassa!*

*Kansani, kalevalainen:
Pidä vaakasi vakaana,
vaan myös herkkänä, vapaana,
jotta se aina armotonna,
vääristämättä vähintä,
osottaisi oikeuden! I. H.*